

Okulda Demokratik Davranışlar ve Öğrenci Yönetimi

Cavit BİNBAŞIOĞLU

Okulda demokratik davranışların bir kısmı derslerde, bir kısmı da ders dışı çalışmalarda kazanılır. Derslerdeki çalışmalar, öğretim programlarına göre gerçekleşir. Özellikle, 1968 tarihli İlkokul Programı'nın getirdiği yeniliklerin en önemlisi bu konuda olanlardır. Öğretimin proje programlarına göre, küme çalışmaları ile yapılması gibi. Ders dışında kazanılacak demokratik davranışların yeri de okulda öğrenci yönetimidir. Hatta, öğrenci yönetiminin bu işteki rolünün derslerden daha fazla olduğu da söylenebilir. Çünkü, burada kazanılacak davranış özellikleri gerçek hayattakine çok yakındır. Ayrıca, bu çalışmaların öğrencinin kişiliğinin gelişmesinde de büyük katkısı vardır. 1955 yılında bu satırların yazarı tarafından Ankara'da orta dereceli okullarda yapılan bir araştırmada öğrenci örgütünün kurulduğu okullardaki öğrencilerin, kurulmayan okullara göre, daha az disiplin suçu işledikleri saptanmıştır.

Öğrenci yönetiminde çocuk, seçme, seçilme, eleştirme, eleştirilme denetleme ve denetlenme gibi «yurttaşlık eğitimi»nin gerektirdiği önemli davranışları kazanır. Bunlar, J. Piaget'in yaptığı araştırmalarla ortaya konmuştur. Daha okul sıralarında iken bu bakımlardan değerli yaşantılar kazanan çocuk, ilerde toplum içine karıştığı zaman, yurttaşlık ödev ve sorumluluklarının bilincine daha derinden varacaktır.

Bu sonuçları bildikten sonra, bunların her birinin gereği gibi gerçekleşmesi için, daha okul sıralarından başlayarak gerekli önlemleri almak gerekir. İşte, okul öğrenci örgütü bunların en önemlisidir.

Seçme ve seçilme: Sınıfın işlerinden sorumlu kişilerin atama yoluyla değil, seçim yoluyla işbaşına gelmesi gerekir. Bunu okul için de düşünebiliriz. Bu da gizli oy, açık ayırım gibi demokratik bir yöntemle yapılmalıdır. Çocuğun, önceden belirlenen kurallara göre yapacağı seçme ve seçilme yaşantısı, ona, yaşamı boyunca hiç unutamayacağı derin etkiler yapacaktır. İlerde siyasi hayatta seçme ve seçilme durumunda kaldığı zaman, bu ilk yaşantıları, ona rehber olacaktır. Okulda kurulacak seçim kurulu ve gözlemcilerin seçilmesi gerçek hayattakini az çok andırmalıdır.

Eleştirme ve eleştirilme: Seçim sonunda işbaşına gelenler, kendilerinin okulda artık her şeyi yapabilecekleri gibi yanlış bir düşünüşe saplanmamalıdır. Bu konuda öğrenciler, okul yönetimi tarafından, daha işin başında uyarılmalıdır. Öğrenci yönetimi de okul yönetiminin denetimi altında

ve onun rehberliği ile yürüyecektir. Ayrıca öğrenci yönetimi, zaman zaman genel kurul önünde yaptıklarının hesabını vereceklerdir. Bu sırada öğrenciler, hem eleştirme yapmayı, hem de eleştirilmeye katlanmayı öğreneceklerdir. Bu sırada yapılacak eleştirilerin, demokratik kurallar içinde ve naziklikle yapılması gerekir. Aksi takdirde, bu tür çalışmalar fazla eğitsel değer taşımaz. Başlangıçta yapılacak hatalar hoşgörü ile karşılanabilir. Fakat daha sonraları bunun olmaması gerekir. Maksatlı yapılacak hareketler, öğrenci örgütlerinin felce uğraması ile sonuçlanabilir. Fakat bunun böyle olma ihtimali çok azdır. Bu, olsa olsa, yetişkin standartlarına ulaşmış olanlarda görülür. Yoksa, ilk ve orta dereceli okul öğrencilerinde görülmez. Bunlar, davranışlarında daha samimidirler.

XX. yüzyılın ilk yarısı içinde dünyada yapılmış olan öğrenci örgütü uygulamaları başarılı olmuş, öğrenci yönetimi, öğrencileri yalnız demokratik yaşama hazırlamakla kalmamış, gene bununla ilgili olarak ahlâk eğitimi, sorumluluk duygusu, yardımlaşma ruhu, kendine güven, hakseverlik duygusu, zihinsel eğitim ve toplumsal eğitim gibi değerlerin de onlarda gelişmesini sağlamıştır. Bunları da kısaca şöyle açıklayabiliriz :

Ahlâk eğitimi : Ahlâk eğitiminin temeli olan «iyi» ve «kötü» kavramlarına ulaşmak, birtakım öğütlerle değil; yapılan «doğru» ya da «yanlış» bir hareketin doğal bir sonucu ile karşılaşmakla gerçekleşir. Bu takdirde, bir kararın sonucu olumsuz olduğu zaman, onun «kötü» bir davranış olduğuna, öğrenci kendiliğinden «zihinsel bir işlemle» (yargılama yoluyla) varmış olur. Doğaldır ki, bütün davranış şekillerini bu tür bir yöntemle öğrenmeye de imkân yoktur; fakat, zaman zaman bazı şeylerin bu yolla öğrenilmesi, etkili ve sürekli öğrenmelere yol açar. Öğrenci yönetimi, bu bakımdan pek çok fırsatlar ortaya koyar.

Sorumluluk duygusu : Çocuđu, doğrudan doğruya işin içine attığı için, onda «sorumluluk duygusu» daha kolay gelişir. Küçüklüğünde buna alıştırlmayan kimselerde bu duygu kolay kolay gelişemez. Çocuđu buna alıştıracak olan ona verilecek ödevlerdir. Derslerle ya da ders dışı etkinliklerle ilgili ödevler. Ama, ne yazık ki, zaman zaman bu husus tartışma konusu olmaktadır. Tabii, çocuğa aşırı ödev vermeye kimse razı clamaz; fakat, gereği kadar ödev vermeden de iyi bir eğitim yapılamaz. J. Piaget'nin K. Nami Duru tarafından çevrilen «Okulda Kendi Kendine Yönetim» adlı kitabında belirttiğine göre, öğrenci yönetimi içinde yetişenlerin % 98'inde sorumluluk duygusu ve bilincinin gelişmiş olduğu saptanmıştır.

Yardımlaşma ruhu : Yardımlaşma ruhunun öğrenci yönetiminde artacağına dair çok sebep vardır. Bu yönetimde, öğrencilerin birbirlerinin görüşlerinden yararlanmaktan tutunuz da kişiler ve kümeler arasındaki maddî yardımlaşmalara varıncaya kadar, yardımlaşma ruhunun çeşitli şekille-

rine sık sık rastlanır. Bir işin yapılması için, kimi durumlarda birkaç kümeyi oluşturan üyelerin toplanıp karar vermesi, işbölümü yapması, öğrenci yönetiminin günlük işlerindedir. Bu da yardımlaşmayı gerektirir. Bu tür davranışların tekrarı sonucunda yardımlaşma ruhu gittikçe artar.

Kendine Güven duygusu : Bu duygu, iş yapan insanlarda görülür. Yaptığı işi başarı ile yapan insanlarda «kendine güven» artar ve daha başka yapılacak işler aramaya başlar. Öğrenci yönetiminde bulunan kimse, zorunlu olarak bir iş yapacaktır. Bu işler dolayısıyla öğrenci, kendini daha iyi tanıyacak ve ileriki çalışmalar için, içinde bir güç bulacaktır.

Arkadaşlık ruhu : Bu ruh, çocukta, yöneticilerin arkadaşlarına karşı aynı içtenlikli davranmasıyla görülmeye başlar. Bir kısım çalışma arkadaşlarını geri planda tutan yöneticilerin bulunduğu bir örgütte, arkadaşlık ruhu gelişemez. İş başarmak için, ilgililer arasında, açıkça görülen ya da kapalı bir biçimde var olan böyle bir duyguya ihtiyaç vardır. Başarılı yönetimlerde bu, açıkça görülür. Okulda öğrenci yönetimi, bu bakımdan, bir denek taşı rolünü oynar.

Hakseverlik duygusu : Bu duygu, işlerin adalet çerçevesinde yapılması ile kendini gösterir. Yöneticinin kendisi, kendini seçenlere karşı ayırım yapmayacağı gibi, vereceği hizmetleri de hakkaniyet esaslarına göre yapmalıdır. Böyle yapmazsa, eleştirilere uğrar ve sonunda yerinde tutunamaz. Başarılı öğrenci yönetimleri, bunu, kendi yaşantılarından kolayca öğrenir. Hatta, başarısız olsa bile. Bu nedenle, öğrenci yönetimleri, ister istemez, öğrencilerde bu duyguyu geliştirir.

Zihinsel eğitim : Zihinsel eğitim, akli çalıştırmakla ilgidir. Bu da «sorun çözme» yöntemini etkili kullanmakla mümkün olur. Bu bakımdan, ders dışı etkinliği olarak, öğrenci yönetiminde çok fırsatlar çıkar. Ortaya çıkacak her sorun, nedenlerine göre, tartışılarak çözümlenir. Bunlar, özellikle yönetsel sorunlardır. Böyle durumlarla karşılaşmayan kimselerde bu yetenek gelişemez. Bu nedenle, demokratik öğrenci yönetimi, ister istemez, öğrencilerin zihinsel eğitimlerinin de gelişmesine yardım etmiş olur.

Toplumsal eğitim : Toplumsal eğitim, kısaca, bir kimseyi, bir küme ya da topluluk içinde eğitmek demektir. Bu yolla, başkaları ile düşünme ve çalışma alışkanlığı kazanan bir kimse, gerek bireysel yaşamında, gerekse, yurttaşlık eğitiminde önemli bir aşamayı katetmiş demektir. Bu bakımdan, okulda öğrenci yönetimi, demokratik davranış için, gerekli olan toplumsal eğitimin kazanılmasına yardım edecektir.

Burada şunu da önemle belirtmek gerekir ki, okulda öğrenci yönetimi, eski eğitimin öğrencilere telkin ettiği «zorla itaat» yerine, okulda «öğrencilerin egemenliği»ni sağlayan ve yönetimi de iş yapamaz duruma getiren bir

anlayış demek de değildir. Bu, okul ve öğrencilerle ilgili sorunları birlikte konuşmak, birlikte tartışmak suretiyle; öğrencilere yavaş yavaş sorumluluklar vermek ve böylece onlarla yönetim arasındaki anlaşmazlıkları gidermek, sorunları uygun bir çözüme götürmek olarak kabul edilebilir. Bu yöntemle, öğrenciler, sadece kendi istedikleri gibi değil, içinde bulunduğu toplumun değer ölçülerini de dikkate alarak gelişmiş olurlar. Böylece, toplumsal miras, müsbet bilimlere uygunluğu ölçüsünde genç nesillere de geçmiş olur. Zaten eğitimden de beklenen bu değil mi? Bunu da okulda öğrenci örgütü gerçekleştirecektir.